IL-QUDDIESA TAL-LHUD FI ZMIEN GESU' KRISTU

Li nitkellmu fuq il-quddiesa tal-Lhud hi ħaġa barra minn lokha. Il-quddiesa hi ħaġa nisranija, ġejja minn Ġesù Kristu u tfakkarna fih. Kristu hu ċ-ċentru tal-quddiesa, u jekk il-Lhud ma għandhomx Kristu anqas ma għandhom quddiesa. Iżda biex nif-tiehmu sewwa, l-Lhud ma għandhomx il-quddiesa nisranija, il-quddiesa tagħna, imma għandhom xi ħaġa li nistgħu b'xi mod ngħidulha quddiesa, u din hi s-sagrifiċċju tagħhom li huma kienu joffruh għallinqas darba kull jum. Ngħidu xi ħaġa fuq is-sagrifiċċju li kien isir kull jum fit-tempju, fi żmien Ġesù Kristu. U qabel xejn:

1. Is-sagrifiċċi kienu jsiru bil-qtil ta' annimali, baqar, għoġiela, ngħaġ u mogħoż. Il-qassis joqtol il-bhima u jqassamha fi tlett ishma: sehem wieħed ikun ta' Alla u dan jinħaraq fuq l-artal; sehem imur għall-qassis li offra s-sagrifiċċju, u jieklu hu u niesu; u sehem ieħor imur għal min ikun għamel is-sagrifiċċju u jieklu hu u l-familja tiegħu.

2. It-tempju kien wesgħa kbira mdawwra b'ħajt u loġoġ min-naħa ta' ġewwa. F'nofs dil-wesgħa kien hemm wesgħa oħra b'ħafna bini madwarha. Il-wesgħa l-kbira kienu jgħidulha l-bitħa ta' barra u l-wesgħa ż-żgħira kienet il-bitħa ta' ġewwa. Fil-bitħa ta' barra kien jista' jidħol kul-ħadd, imqar il-pagani; fil-bitħa ta' ġewwa kienu jidħlu n-nisa u l-irġiel, mifrudin minn xulxin. Aktar 'il ġewwa kien hemm bitħa żgħira,

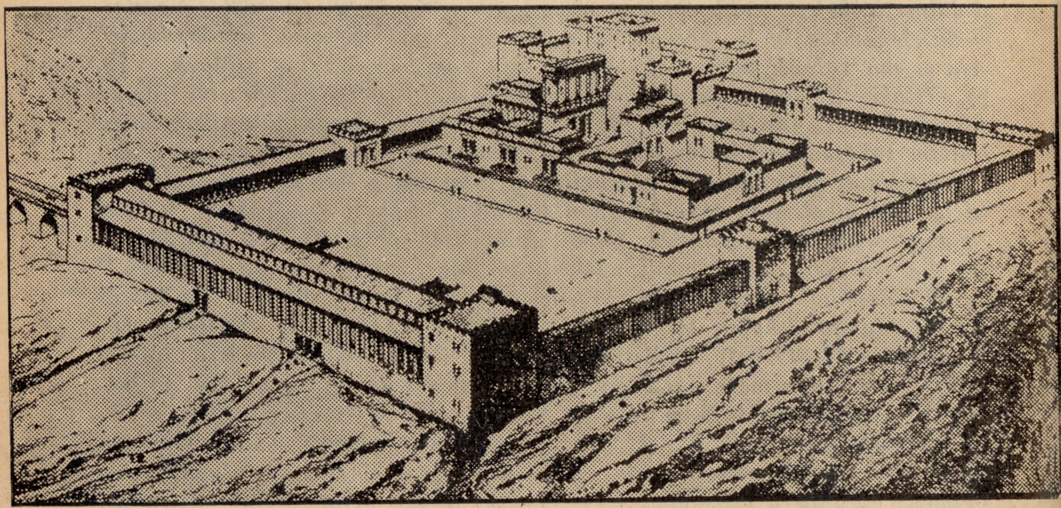

Kif kien it-Tempju ta' Ġerusalem fi żmien Kristu. Disinn magħmul mill-Inġinjier-Arkeolgu Franċiż De Vogüe, li jingħad li hu l-aħjar wieħed li sar s'issa.

jgħidulha l-bitħa tal-qassisin u fiha kien hemm l-artal tas-sagrifiċċji. Aktar 'il ġewwa kien hemm biċċa bini maqsum fi tnejn. It-taqsima ta' barra kienu jgħidulha l-Qaddis, u fiha ħadd ma kien jista' jidħol ħlief il-qassis tas-servizz. It-taqsima ta' ġewwa kienet il-Qaddis tal-Qaddisin, jiġifieri l-aktar parti qaddisa tat-tempju u fiha ma kien jista' jidħol ħadd ħlief il-qassis il-kbir darba fis-sena.

3. Is-sagrifiċċji ma kenux kollha xorta waħda. Xi drabi l-vittma kienet tinħaraq kollha fuq l-artal, u ħadd ma jmissu xejn minnha; dan is-sagrifiċċju jgħidulu *olokawstu,* kelma Griega li tfisser 'maħruq kollu'. Dan kien l-aqwa sagrifiċċju. Sagrifiċċji oħra kienu jsiru għall-maħfra taddnubiet, jiġifieri ta' dawk id-dnubiet li wieħed ikun għamel bla ma ntebaħ jew minħabba d-dgħufija tan-natura tal-bniedem. Oħrajn kienu sagrifiċċji tas-sliem magħmulin minn min ikun ħabib ma Alla biex jiżżiħ ħajr, ifaħħru jew jitolbu. Minn dawn is-sagrifiċċji biċċa mill-vittma tmur għal min ikun għamel is-sagrifiċċju u jekolha fit-tempju hu u l-familja tiegħu.

4. Fil-festi u kull jum il-Lhud kienu joffru ħafna sagrifiċċji. Fuq is-sagrifiċċji naqraw fit-tul fi Ktieb il-il-Levitku.

Billi s-sagrifiċċju hu l-aktar ħaġa qaddisa f'kull reliġjon, ma nistagħġbux jekk il-Lhud kienu joqogħdu bl-akbar reqqa għal-liġijiet kollha ġejjin minn żmenijiet imbiegħda. Hija ħaġa tal-għaġeb li l-Lhud ta' wara Kristu u tal-lum ma għadhomx jemmnu bis-sagrifiċċji, u għalhekk il-lum u la għandhom sagrifiċċji u lanqas qassisin, għaliex, igħidu, dawn il-ħwejjeġ Mosè ħadhom minn reliġjonijiet oħra mhux taħomlu Alla. Is-sagrifiċċju jibda billi wieħed raġel iġib il-vittma tas-sagrifiċċju fit-tempju. Il-vittma jqgħedha tħares lejn il-punent, jiġifieri lejn il-Qaddis tal-Qaddisin. Imbagħad iqiegħed idejh it-tnejn fuq ras il-vittma bejn qrunha u jistqarr dnubietu u jitlob 'l Alla. Il-qassis joqtol il-vittma u jiġbor demmha ġo bieqja tal-fidda li mbagħad kien ixerrdu mal-erba ġnub tal-artal. Imbagħad il-qassis iqaxxar il-vittma u jqattagħha fi bċejjeċ. Il-ġewwieni u r-riġlejn jinħaslu u jitnixxfu, jitfgħulhom il-melħ fuqhom u jitfgħuhom fuq in-nar ta' fuq l-artal. Mill-inqas tminn qassisin kienu jagħmlu dax-xogħol.

Imbagħad isir it-talb mill-qassisin. It-talba kienet din: "B'imħabba kbira int ħabbejtna, Mulej, Alla tagħna, u b'kotra kbira ta' ħniena int ħennejt għalina. Missier u Sultan tagħna, għall-imħabba ta' missirijietna li ittamaw fik, u int għallimthom kif għandhom igħixu, ikollok ħniena minna u iftħilna għajnejna biex aħna nfaħħruk. Ikun imbierek il-Mulej li ħatarna bl-imħabba". Imbagħad kienu jinqraw l-għaxar kmandamenti u silta mid-Dewteronomju, li jgħidulha "Isma" u li kienet qisha l-Kredu.

Wara dan isir il-ħruq tal-inċens. Il-qassis bil-ministri jersaq lejn l-artal. Wieħed jimla ċensier bl-inċens u l-ieħor jieħu xi ġamar mill-artal u jitfgħu ġo bieqja tad-deheb, u jmorru fil-Qaddis. Huma u mexjin wieħed idoqq strument kbir u l-qassisin u l-leviti jibdew ikantaw. Il-qassis bil-ministri jitla t-taraġ tal-Qaddis u kif jidħol wieħed mill-ministri jqiegħed il-ġamar fuq l-artal tal-inċens, imbagħad malli jingħata s-sinjal il-qassis tan-nofs jitfa l-inċens fuq il-ġamar. F'dak il-ħin il-poplu kollu, li jkun fil-bitħa, jinxteħet fl-art b'idejh miftuħa jitlob fis-skiet.

Wara t-talb qassis ieħor jidħol fil-Qaddis u jixgħel il-lampi tal-gandlier, imbagħad flimkien mal-qassis tal-inċens jieqaf fuq l-aħħar tarġa li tieħu għall-bitħa tal-qassisin. Il-ministri joqogħdu maġenbu, u l-qassisin l-oħra jinġemgħu ħdejn it-taraġ, isfel. Wara dan il-qassisin ta' fuq it-taraġ tal-Qaddis igħollu idejhom u wieħed minnhom dak li jmexxi s-servizzi, ibierek il-poplu.

P. P. SAYDON

DAWRA MAL-ART IMQADDSA

(*Jorbot mal-aħħar Għadd*)

Il-Monasteru ta' santa Katarina. Dak inhar stess li żorna l-muntanja ta' Sinaj, wara ikla u raqda, il-Patrijiet dawwruna l-Monasteru li jaħżen fih ġrajja ta' sittax-il mitt sena qawwija!

Li kieku kellna ngħidu l-ġrajja ta' dan il-Monasteru, konna nkunu għedna l-ġrajja tal-Monastiċiżmu tal-Lvant. Ngħidu kelmtejn fil-qosor.

Meta beda l-Monastiċiżmu, għal ħabta ta' tmiem it-tielet seklu u l-bidu tar-raba' seklu, ħafna mill-eremiti fettxew id-deżerti tas-Sirja, l-Eġittu, u s-Sinaj. Dan tal-aħħar kellu isem għalih, imħabba r-rabta tiegħu mal-iskrittura, l-aktar meta dak iż-żmien, wara l-paċi ta' Kostantinu, l-Insara bdew iż-żjajjar tagħhom lil Art Imqaddsa, fuq l-eżempju ta' santa Liena, li bdiet tibni l-knejjes biex tfakkar din, jew dik, il-ġrajja tal-Kotba Mqaddsa. F'Sinaj, l-eremiti l-ewwel ma ngabru kien f'Wadi Faran, minn fejn għaddejna. Hemm għadhom jidhru l-fdal tal-għarejjex ta' dawn il-Patrijiet u tal-Knisja Biżantina. Il-Għarab, u nies oħra tad-deżert, qatt ma ħallewhom bi kwiethom, u għalhekk kellhom idabbru rashom banda oħra, għall-anqas dawk li rnexxielhom jeħelsu mill-attakki tal-Bedwini. U marru lejn Sinaj.

Hawn fil-wied, fejn jinsab il-Monasteru, għadek tara ħafna egħrien fil-ġnub tal-iġbla. Hawn ukoll l-eremiti sabu l-inkwiet, u kellhom jaraw x'jagħmlu biex idabbru rashom. Hekk trawwam il-Monasteru tal-lum, u din hi r-raġuni għaliex mibni qisu fortezza.

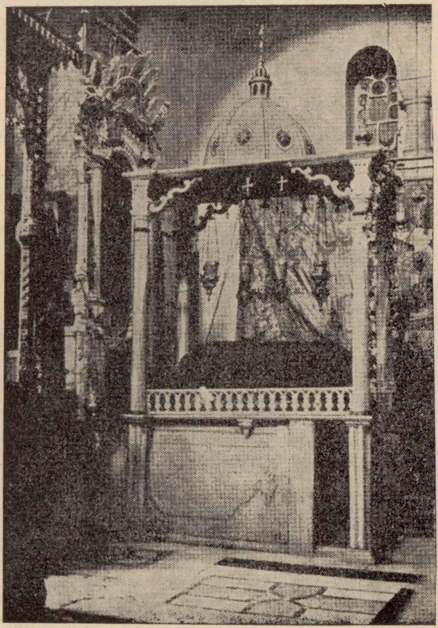

Is-Sarkofagu, jew tebut li fih jinsab il-fdal tal-ġisem ta' Santa Katarina, fil-Knisja tar-Rhieb Griegi Ortodossi, f'Ġebel Musa.